

KERKDIENST OP 28 JANUARI 2018 IN ZANDVOORT
VOORGANGER DS KICK BRAS

Lied van de maand 279 alle versen

Mededelingen

Psalm 93: 1, 2 en 3

Stil gebed, votum en groet

Psalm 93:4

Smeekgebed

Kyrielied 301 k (I is voorganger, II is gemeente)

Glorialied 302:1

Gebed om de Geest

Eerste lezing: 1 Korintiërs 9: 1 en 2, 16-18

We zingen Psalm 111: 1 en 6

Tweede lezing: Marcus 1: 21-28

We zingen lied 833, eerst Engels, dan Nederlands

Preek

We zingen lied 534: 1, 2, 3 en 4

Gebed

Collecte

We zingen lied 834

Zegen

Preek

We maken allemaal wel eens iets mee, waardoor we ons psychisch niet zo goed voelen. 'Ik zit momenteel niet zo lekker in mijn vel', zeggen we dan. Je voelt je terneergeslagen, gestresst, niet opgewassen tegen de situatie. Er is, anders gezegd, geen evenwicht tussen draagkracht en draaglast.

Soms duurt zo'n periode kort. Je stelt orde op zaken, zorgt dat je meer ontspanning krijgt, verandert je situatie zodat je de last beter dragen kunt. Maar het kan ook erger worden. Je draagkracht is misschien niet zo groot. Je hebt vroeger misschien dingen meegemaakt, waardoor je zwaar aan de dingen bent gaan tillen. Er is misschien sprake van verdrongen trauma's. Of je lijdt aan een persoonlijkheidsstoornis, die je altijd al belemmerde, maar op een gegeven moment erg gaat opspelen. In zo'n situatie kun je erg depressief worden of juist agressief. De relaties met medemensen gaan er steeds meer onder lijden. Je kunt je misschien op je werk niet meer handhaven. En thuis wordt de sfeer steeds gestresster. Dan zijn er ingrijpende maatregelen nodig. Medicijnen, gesprekken met huisarts, psycholoog of psychiater. Misschien zelfs een opname. Pijnlijke en verdrietige geschiedenissen. Ieder van ons kent wel zo'n geschiedenis, van dichtbij of verderaf. Misschien zit je er wel middenin.

Wat kan het geloof, wat kan de kerk dan voor je betekenen? Juist bij psychische moeilijkheden lijkt je geloof wel verlamd. En als mensen van de kerk je dan aanmoedigen om op God te vertrouwen, voel je je extra schuldig. Zie je wel, ook je geloof stelt niks voor. Je omgeving worstelt vaak met dezelfde gedachten. Zij voelen zich machteloos om te helpen. Er wordt in stilte veel gehuild en veel gebeden, maar niets lijkt te helpen. Deze problematiek dringt zich aan ons op naar aanleiding van

onze lezing van vanmorgen. Daarin is sprake van het gezag van Jezus. De mensen zijn diep onder de indruk van zijn woorden, want, staat er: hij sprak met gezag en niet zoals de schriftgeleerden.

En dat gezag wordt nog eens onderstreept door wat er dan gebeurt. Er is een man die bezeten was door een onreine geest. Die schreeuwt het uit: Wat hebben wij met jou te maken, Jezus van Nazareth? Ben je gekomen om ons te vernietigen? Ik weet wel wie je bent, de heilige van God'. Jezus spreekt hem dan streng toe en gebiedt de geest om deze man te verlaten en dat doet hij dan ook met een luide schreeuw. De omstanders zijn verbijsterd en zeggen: deze Jezus is iemand met een nieuwe leer met groot gezag.

De evangelieverhalen over het uitdrijven van boze geesten hebben altijd veel indruk gemaakt. Tot op de dag van vandaag zijn er stromingen in de kerk die zich met exorcisme bezighouden. Ik weet er te weinig vanaf om daarover te kunnen oordelen. Maar ik heb er wel vragen bij. Wat zijn nu eigenlijk boze geesten? Bestaan die echt? En is iemand die psychisch ziek is dan soms bezeten door een boze geest? Daar geloof ik helemaal niets van. Het is ook zeer de vraag of dat in het evangelie bedoeld is. Wat mankeerde deze man nu? De geest laat de man stuip trekken en dat doet denken aan epilepsie. Inderdaad dacht men vroeger dat epilepsie een vorm van bezetenheid was. Maar wij weten nu toch wel beter? In de tijd van Jezus was er nauwelijks enige kennis over allerlei lichamelijke en psychische kwalen. Als men iets niet begreep werd het al gauw aan geesten toegeschreven. Er waren in Palestina nog geen ziekenhuizen. Wel waren er artsen, die met kruiden en zalven helpen konden. Vaak waren het rabbijnen die ook baden met de zieken. Dat deden ook priesters in de tempel. Verder waren er rondreizende charismatische genezers, die soms met magische formules en bezweringen, dan weer met gebed mensen probeerden te genezen. Het volksgeloof bevatte veel bijgeloof. Ziekte werd vaak in verband gebracht met zonde. En iemand met vreemd gedrag werd gezien als een bezetene. Wij leven zoveel eeuwen later, met een heel ander wereldbeeld. We hebben geleerd om oorzaken van lichamelijk en psychisch lijden te onderzoeken, en wetenschappelijke methoden te gebruiken om zieken te behandelen. Niet dat wij alles begrijpen. Over veel ziekten schiet onze kennis tekort. Maar we kunnen als christenen van deze tijd niet zomaar naar de bijbeltijd terugkeren en het wereldbeeld van de mensen uit Jezus' tijd overnemen. Dan zouden we de vooruitgang terugdraaien.

Wat er precies met deze man aan de hand was, die volgens de toenmalige visie bezeten was, dat kunnen we nu niet meer achterhalen. Maar we kunnen zulke verhalen in elk geval niet gebruiken om psychisch zieken gelijk te stellen aan mensen die bezeten zijn door een onreine geest.

Over het algemeen moeten we niet te gauw met ons oordeel klaar staan. We doen daar mensen die psychisch lijden vaak onrecht mee. We weten niet zomaar even waarom iemand burn-out is, of depressief, en helemaal niet waarom iemand wanen heeft of stemmen hoort. Wanneer we daar een moreel of religieus oordeel over vellen, helpen we deze mensen niet, maar maken het voor hen en hun omgeving alleen maar moeilijker. Opmerkingen als: 'je moet jezelf eens aanpakken' of 'je moet eens wat meer op God vertrouwen' leiden ertoe dat mensen zich nog eenzamer voelen, nog meer onbegrepen en in de steek gelaten. Laten we ons ook realiseren dat bepaalde geloofsovertuigingen kunnen bijdragen tot psychisch leed en zelfs tot psychische klachten kunnen leiden. Wanneer je in je jeugd met Gods oordeel bang gemaakt bent, of wanneer geloven synoniem is met strenge wetten gehoorzamen, of als je erg bang gemaakt bent met de duivel en de hel, en met jezelf een oordeel eten en drinken aan het avondmaal, dan kan dat, als je toch al erg gevoelig bent, tot ernstige angsten leiden. Iets van die angst hoor ik uit de mond van deze zieke man in het evangelie. Hij roept uit: Wat hebben we met jou te maken, Jezus van Nazareth? Ben je gekomen om ons te vernietigen? Er leeft in deze man blijkbaar een diepe angst om vernietigd te worden. Het is niet helemaal duidelijk of hijzelf

die angst heeft, of dat het de onreine geest is, die bang is. Ze zijn zo met elkaar verweven dat hij meervoud gebruikt: Ben je gekomen om *ons* te vernietigen. Ja, soms kan er een irreële angst in je leven, waardoor je het gevoel hebt dat alles en iedereen tegen je is. Je kunt zelfs het gevoel hebben dat God je vernietigen wil. Waar komt die angst vandaan? Wie zal het zeggen. Maar laten we, waar die angst ook vandaan komt, hem in elk geval niet aanwakkeren. En laten we ons ook realiseren dat wij niet het gezag hebben, dat Jezus had. Hij zegt: 'Zwijg en ga uit hem weg'. En dat is voldoende. De onreine geest verlaat de man direct. Jezus gebruikt geen magie, geen hocus pocus, geen geheimzinnige rituelen, geen kruiden of wat dan ook. Alleen het gezaghebbende woord. Dat maakt op de omstanders ook een enorme indruk: hier spreekt een mens met gezag. Hier spreekt iemand met profetisch gezag. Het doet me denken aan wat we lezen in 1 Korintiërs. Paulus spreekt als apostel, en doet een beroep op zijn gezag. Hij heeft ook rechten als apostel, maar hij heeft van die rechten afstand gedaan. Want hij ervaart zichzelf als een mens die helemaal in beslag is genomen door het gezag van Jezus. Hij doet het werk van een apostel niet uit eigen keuze, maar omdat de Heer hem deze opdracht heeft toevertrouwd. Zijn apostolisch gezag berust helemaal op het gezag van Jezus. Jezus' woorden hebben echt gezag, goddelijk gezag. Want ze werken bevrijdend. Dat zien we aan deze bezeten man. Alleen door zijn profetische woord, en niet door magie of enge rituelen, wordt de man bevrijd.

Ja, wij zouden ook wel zo'n gezag willen hebben. Wij zouden ook wel eens tegen iemand die depressief is, of die last heeft van een manie of van een psychose, willen zeggen: en nu is het afgelopen, nu ben je genezen. Misschien voelen we ook wel de neiging om iemand mee te nemen naar een gebedsgenezer. Er zijn mensen in Nederland die net als in Jezus' tijd als charismatisch genezer rondtrekken. En er zijn soms paranormale genezers waarvan verteld wordt dat zij mensen genezen kunnen die helemaal uitgedokterd waren. Ik vind dit een heel ingewikkelde materie. Ik kan daarover vanaf de kansel geen algemeen geldende oordelen geven. Er gebeuren soms wonderlijke dingen, die niemand begrijpt, maar die toch heilzaam zijn. Maar er worden ook brokken gemaakt. Sommige genezers zeggen dat je niet genoeg geloofd hebt, als je niet beter wordt. Anderen zien overal boze geesten achter. En alternatieve genezers binden je soms sterk aan hun persoon of proberen je een bepaalde ideologie aan te smeren. Misschien zouden we in de kerk eens wat meer over deze dingen moeten spreken.

Als je zelf psychisch lijdt, dan zou je zo graag willen dat er een oplossing kwam. En ook je omgeving snakt naar uitzicht. En je zou dan wel willen dat Jezus vandaag de dag nog eens langskwam en gezaghebbend tegen je zei: je bent genezen. Maar ja, zo werkt het niet. Jezus zelf komt niet meer langs. Hij werkt door zijn Geest via mensen. Maar die mensen hebben niet hetzelfde gezag als hij. Toch moeten we hier ook weer niet te negatief over doen. Het voorbeeld van Jezus heeft in onze geschiedenis heel veel losgemaakt. De zorg voor zieken, gehandicapten, ook psychisch zieken, is door Jezus' voorbeeld als een belangrijke christelijke plicht gezien. Niet voor niets noemen we verpleegkundigen nog steeds zuster en broeder. Want vroeger waren het religieuzen die deze zorg op zich namen. Eén ding hebben we van Jezus geleerd: God wil niet, dat mensen lijden. Waarom mensen dan toch lijden? Daar geeft Jezus geen antwoord op. Het enige antwoord dat hij ons leerde was: heb zorg voor elkaar, bestrijd het lijden zoveel mogelijk, sta elkaar bij in de nood. En als het lijden dan toch onontkoombaar op je weg komt, weet dan dat ik naast je sta, als zoon van God die zelf geleden heeft, lichamelijk aan het kruis, maar ook psychisch, toen ik riep: Mijn God, mijn God, waarom hebt u mij verlaten?'

Ik denk dat wij meestal niet dat profetisch gezag hebben dat Jezus had. Maar wij kunnen wel in de geest van Jezus op onze wijze bevrijdend gezag hebben voor mensen die psychisch lijden. Dat gezag verwerf je als je trouw blijft, als je niet oordeelt, als je er gewoon bij bent, als iemand het moeilijk heeft. Als iemand haar verhaal eens mag vertellen. Als je er niet vanaf maakt met goedkope raad, maar luisteren kunt. Laten we in de kerk van Christus trouw zijn in het omzien naar elkaar: er bij zijn, luisteren. En wees ook trouw in het gebed voor elkaar. Gebeden geven kracht. Gebeden zijn als engelen die onzichtbaar aan komen zweven en bij iemand een koele hand op het hoofd leggen. Soms kun je zelfs samen met iemand bidden. En daarvoor hoef je niet persé ambtsdrager te zijn. Omzien naar elkaar kun je ook doen bij je buurvrouw aan de keukentafel, of op je werk met je collega's.

Men zegt wel eens, je kunt beter een been missen dan lijden aan een psychische ziekte. Het is altijd moeilijk om ziekten te vergelijken. Maar daar zit wel iets in. Depressiviteit, hevige angst, verwarring en desoriëntatie, dat is allemaal heel zwaar om te dragen. Geloof in God is dan niet zomaar een instantoplossing. Maar als wij, geïnspireerd door Jezus, elkaar trouw zijn, nabij blijven, bijstaan, dan blijkt dat toch altijd heilzaam te zijn. In deze harde, individualistische samenleving, is de kerk broodnodig. Een gemeenschap waarin mensen naar elkaar omzien, voor elkaar bidden, en zich inzetten voor een zorgzame samenleving, is van blijvende waarde. Amen.

Smeekgebed

Vanwege alle pijn,
bij mensen groot en klein,
Heer, wil bij ons zijn.
Heer, wil bij ons zijn.

Vanwege groot verdriet,
Gij zijt toch die het ziet,
Heer, vergeet ons niet.
Heer, vergeet ons niet.

Vanwege zoveel nood,
in het klein en in het groot,
Heer, verjaag de dood.
Heer, verjaag de dood.